

Рішення
разової спеціалізованої вченої ради
про присудження ступеня доктора філософії

Здобувач (ка) ступеня доктора філософії **Барбаш Дар'я Костянтинівна**, 1993 року народження, громадянка України, освіта вища: у 2015 році закінчила Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого і отримала диплом магістра з відзнакою за спеціальністю «Правознавство», з 01.09.2021 р. по теперішній час – навчається в аспірантурі Національного аерокосмічного університету ім. М.Є. Жуковського «Харківський авіаційний інститут», виконала акредитовану освітньо-наукову програму «Право».

Разова спеціалізована вчена рада, утворена наказом Національного аерокосмічного університету імені М. Є. Жуковського «Харківський авіаційний інститут», Міністерство освіти і науки України, м. Харків, від «23» січня 2025 року № 23 (без змін) у складі:

голови разової

спеціалізованої вченої ради – Павликівського Віталія Івановича, доктора юридичних наук, професора, завідувача кафедри Національного аерокосмічного університету ім. М. Є. Жуковського «Харківський авіаційний інститут»;

рецензентів –

Голубова Артема Євгеновича, кандидата юридичних наук, старшого наукового співробітника, доцента кафедри права Національного аерокосмічного університету ім. М. Є. Жуковського «Харківський авіаційний інститут»;

офіційних опонентів –

Стовби Олексія Вячеславовича, доктора юридичних наук, головного наукового співробітника Національного наукового центру «Інститут судових експертиз ім. Засл. проф. М.С. Бокаріуса»;

Давиденко Світлани Василівни, кандидатки юридичних наук, доцентки, доцентки кафедри кримінального процесу Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого;

Шинкаренко Ірини Ігорівни, кандидатки юридичних наук, доцентки, професорки кафедри оперативно-розшукової діяльності та розкриття злочинів навчально-наукового інституту No 2 Харківського національного університету внутрішніх справ

на засіданні «_7_» березня 2025 року прийняла рішення про присудження ступеня доктора філософії з галузі знань 08 Право Барбаш Дар'ї Костянтинівні на підставі публічного захисту дисертації «Кримінальні процесуальні та морально-етичні основи здійснення правосуддя в кримінальних провадженнях» за спеціальністю 081 Право.

Дисертацію виконано у Національного аерокосмічного університету імені М. Є. Жуковського «Харківський авіаційний інститут», Міністерство освіти і науки України, м. Харків.

Науковий керівник: Філіпенко Наталія Євгенівна, доктор юридичних наук, професор, професор кафедри права Національного аерокосмічного університету імені М. Є. Жуковського «Харківський авіаційний інститут».

Дисертацію подано у вигляді спеціально підготовленого рукопису, у якому відображено нові науково обґрунтовані результати проведених здобувачкою досліджень, що виконують конкретне наукове завдання і мають вагоме значення для галузі знань 08 Право. Дисертація виконана державною мовою і відповідає встановленим МОН вимогам щодо

оформлення дисертації встановлюються МОН. Обсяг основного тексту дисертації є достатнім для розкриття теми в межах галузі 08 Право за спеціальністю 081 Право. Таким чином, у дисертації дотримано вимоги п. 6 Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 року № 44 (зі змінами).

Здобувачка має 11 наукових праць за темою дисертації, з них: п'ять наукових статей, опублікованих у наукових виданнях України, включених МОН України до переліку наукових фахових видань із юридичних наук, одна наукова стаття у закордонному фаховому науковому виданні, п'ять – тези доповідей на науково-практичних конференціях та круглих столах.

Наукові праці, у яких висвітлено основні наукові результати дисертації:

1. Барбаш Д. Правосуддя: його сутність, соціальна основа та втілення в правовій системі України. Вісник Пенітенціарної асоціації України. 2024. № 1. С. 85–93. DOI: 10.34015/2523-4552.2024.1.10.

2. Барбаш Д. Етичний компас суддівства: моральні-етичні вимоги для суддів та кандидатів на зайняття посади судді в контексті відповідності Європейським стандартам. Вісник Пенітенціарної асоціації України. 2024. № 4. С. 114–123. DOI: 10.34015/2523-4552.2023.4.12.

3. Filipenko N., Barbash D. Formation of Inner Conviction when Evaluating an Expert Conclusion as a Source of Evidence in Criminal Proceedings by the Judge. Archives of Criminology and Forensic Sciences. 2022. № 6 (2). P. 85–102. DOI: <https://doi.org/10.32353/acfs.6.2022.07>.

4. Барбаш Д. Стереотип як перешкода правосуддю та його вплив на суддю під час розгляду кримінального провадження. Теорія та практика судової експертизи і криміналістики : зб. наук. пр. / Нац. наук. центр «Ін-т судових експертиз ім. засл. проф. М. С. Бокаріуса», Нац. юрид. ун-т ім. Ярослава Мудрого. 2023. Вип. 3 (32). С. 132–147. DOI: 10.32353/khrife.3.2023.08.

5. Barbash D. Conflict between morality and law in criminal proceedings: theoretical aspects and practical examples [Elektronik resource]. Socrates / Rīga Stradiņš University. 2023. Vol. 27, № 1. P. 9–16. DOI: 10.25143/socr.27.2023.3.09-16.

У дискусії взяли участь голова та члени разової спеціалізованої вченої ради та висловили зауваження:

Рецензент Артем Голубов

1. На с. 23 одним з завдань дисертантка визначає здійснення аналізу вимог Європейських стандартів до кандидатів на зайняття посади судді та розробку практичних рекомендацій щодо їх ефективного застосування в Україні. Натомість у загальних висновках авторкою увагу акцентовано на Бангалорських принципах поведінки суддів та Кодексі суддівської етики. В цій частині потрібно було б більш детально розкрити співвідношення міжнародних та європейських стандартів у цій сфері та їх значення.

2. На с. 16 авторка наводить перелік Умовних позначень, однак надалі в тексті дисертантка нерідко їх не використовує. Бажано дотримуватися єдиного підходу до оформлення роботи.

3. У дослідженні дисертанткою запропоновано доповнити Розділ III Кодексу суддівської етики стаття 22-24 та наведено проект цих статей. Разом з тим, текст означених статей повторюється у роботі тричі: на с. 119, на с. 186, на с. 220 як пропозиції до цього Кодексу. На моє переконання доцільніше було б навести повний текст запропонованих статей у Додатку Б до дисертації, а в інших частинах навести лише посилання на означений додаток.

4. У дисертаційному дослідженні трапляються певні неточності стилістичного характеру, але останні не впливають на загальну якість дослідження.

Офіційний опонент Олексій Стовба

1. Із тексту дисертації вбачається (с.33-43), що дисертантка зосереджує свою увагу на гносеологічних підвалинах внутрішньої сутності правосуддя. Разом з тим, з огляду на специфіку досліджуваної теми (de facto – правові та моральні засади здійснення правосуддя у кримінальному процесі) не менше значення мають, як мінімум, аксіологічні засади

правосуддя. Адже саме на ціннісному рівні якнайчастіше має місце (і вирішується) можливий конфлікт між мораллю і правом, який нерідко має місце у кримінальних провадженнях. Здається, що доцільність дослідження аксіологічного аспекту латентно визнає і сама здобувачка (з огляду на назву відповідного розділу дисертації – філософсько-категоріальний і правовий аналіз правосуддя як соціальної цінності). Також у розрізі зазначеної назви розділу логічно було б здійснити цілісний філософсько-категоріальний аналіз досліджуваного явища (підвалин правосуддя), розібравши окрім гносеологічного (пізнавального) та аксіологічного (ціннісного) ще, як мінімум, онтологічний (буттєвий) аспект правосуддя.

2. Детально досліджуючи вимоги стандартів країн Європейського Союзу до кандидатів на зайняття посади судді (с.70-93), здобувачка, здається, приділяє недостатньо уваги національним вимогам до кандидатів. Адже, не зважаючи на значний рівень імплементації законодавства ЄС у відповідних інститутах національного права, українське законодавство, тим не менш, має свою специфіку, яка обумовлена національною правовою традицією, соціальними, економічними та історичними чинниками, тощо. Відтак можна припустити, що більш детальне дослідження вказаного аспекту сприяло би формуванню цілісного уявлення щодо стандартів тих вимог, які наразі існують до кандидатів на зайняття посади судді у нашій країні.

3. Незважаючи на ретельний аналіз дисертанткою шляхів забезпечення верховенства права під час здійснення правосуддя шляхом дотримання принципів незалежності та неупередженості у позасудовій діяльності судді (с.107-119), у дисертаційному дослідженні існує певна термінологічна суперечність. Адже, з одного боку, правосуддя здійснюється суддею під час судового провадження у кримінальних, цивільних, адміністративних та господарських справах. З іншого боку здобувачка стверджує, що верховенство права під час здійснення правосуддя здійснюється шляхом дотримання принципів незалежності та неупередженості у позасудовій діяльності судді. Відтак виникає питання: чи це просто не дуже вдале формулювання, чи дисертантка справді вважає, що суддя забезпечує реалізацію принципу верховенства права і у позасудовій діяльності – тобто у своєму повсякденному, приватному житті? Бажано було б, щоб під час публічного захисту здобувачка більш детально висвітлила це питання.

Офіційний опонент Світлана Давиденко

1. Розглядаючи об'єктивну необхідність закріплення єдиної дефініції «правосуддя» у чинному законодавстві, що, безумовно, сприятиме уніфікації наявної термінології, авторка водночас вказує на відсутність саме у розділі XVIII Кримінального кодексу України, присвяченому кримінальним правопорушенням проти правосуддя, визначення даного поняття (с. 68, 176). Зважаючи на це, вбачається доцільним вибір дисертанткою конкретного нормативно-правового акту (актів), в якому (яких) детально регламентуватиметься змістовне наповнення такої полікомпонентної категорії.

2. Підрозділ 1.2. дисертаційного дослідження має назву «Принципи та правові моделі правосуддя за законодавством Європейського Союзу». Втім, у змісті цього структурного елементу відображено лише широкий спектр принципів правосуддя, що закріплені в різних інформаційних джерелах (як національних, так і міжнародних), а правові моделі правосуддя чітко не виокремлені. У зв'язку з цим виникає питання, що потребує додаткової аргументації: в даній ситуації мають ся на увазі моделі закріплення принципів правосуддя за законодавством іноземних держав чи моделі правосуддя?

3. На стор. 6, 27, 92, 181 представленої наукової роботи підкреслюється, що фактичне впровадження моделі формування морально-етичних основ суддівства в Україні запропоновано реалізовувати у певних пріоритетних напрямках, у тому числі, через створення окремих структурних підрозділів – управління з етики судді на центральному рівні, а також спеціальних підрозділів або спеціалістів з питань етики на місцях. З огляду на наведене, цікаво було б почути позицію авторки, про які саме державні/недержавні інституції йде мова?

4. Назва дисертації орієнтує на те, що її змістовне наповнення присвячено кримінальному провадженню. Разом з тим, для обґрунтування окремих положень наукового дослідження використовується переважно судова практика інших галузей права (цивільного, господарського тощо) (с. 57, 61, 64 та ін.). На думку офіційного опонента, обрання такого підходу потребує уточнення з боку здобувачки.

Офіційний опонент Ірина Шинкаренко

1. Досліджуючи проблематику впливу явища стереотипізації на суддів під час розгляду ними кримінальних проваджень, було б доцільніше провести окреме емпіричне дослідження з вказаної проблематики у вигляді анкетування цільової групи (суддів), а не включення означеної тематики до виконаного дисертанткою власного дослідження за темою дисертації. Окреме анкетування з обраної тематики покращило б рівень обґрунтованості вказаного підрозділу, враховуючи, що сама тематика є не досить дослідженою у вітчизняній науковій літературі.

2. На сторінці 183 дисертації здобувачкою запропоновано комплексний підхід розв'язання проблеми недотримання національними суддями етичних основ взаємодії зі сторонами судового процесу під час проведення судового засідання. До заходів організаційного характеру нею віднесено, зокрема «... вчасне реагування голови суду на повідомлення громадян про випадки недотримання суддями суддівської етики під час судового засідання ...». Разом з тим, не наведено яким чином буде відбуватися таке реагування та на досягнення якого результату воно буде спрямовано.

Результати відкритого голосування:

«За» 5 членів ради,

«Проти» - членів ради.

На підставі результатів відкритого голосування разова спеціалізована вчена рада присуджує Барбаш Дар'ї Костянтинівні ступінь доктора філософії з галузі знань 08 Право за спеціальністю 081 «Право»

Відеозапис трансляції захисту дисертації додається.

Окрема думка члена разової ради додається (не надходила).

Голова разової спеціалізованої вченої ради _____ Віталій ПАВЛИКІВСЬКИЙ

Підпис голови разової спеціалізованої вченої ради Віталія Павликівського засвідчую

Учений секретар Національного аерокосмічного університету ім. М. Є. Жуковського «Харківський авіаційний інститут»

Тетяна БОНДАРЄВА